List 6. **NOVICE** Tečaj XXVIII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 9. februarja 1870.

Gospodarske stvari.

Dve razstavi
poljedelskih in gozdnih pridelkov.

Razstava v Črnovicah v Bukovini.

Ta razstava bode letos od 18. do 24. septembra (kimovca) in jemali se bodo v njo vsakteri poljski in gozdni pridelki iz vseh dežel našega cesarstva, pa tudi kmetijsko orodje in mašine.

Kdor misli svojih pridelkov kaj ali kako orodje razstaviti v Črnovicah, mora to na znanje dati že do 31. julija (malega srpana) ondašnji kmetijski družbi, do ktere se je treba v vseh druzih zadevah obrniti, kedar kdo še kaj druzega izvedeti želí.

Vabílo k tej razstavi, ki ga je predsednik črnoviške kmetijske družbe baron Oton Petrinó poslal družbi naši, povdarja posebno to, da, ker je južna Rusija in pa Moldava in Vlahija blizo, pride gotovo mnogo ljudí iz teh dežel v Črnovicah razstavljenega blaga gledat, in lahko je potem mogoče, ako se jim blago dopada, da dobí mnogo kupca v te dežele.

Razstava v Gradcu na Štajarskem

bode zadnje dni septembra in prve dni oktobra. Napravi se v spomin 50letnici štajarske kmetijske družbe, kakor so „Novice“ že povedale. Kdor v tej izložbi kaj razstaviti želí, mora to „glavnemu odboru“ v Gradec zadnji čas do 30. aprila (malega travna) na znanje dati. — Jemali se bodo v to razstavo pridelki poljedelski in gozdni, obrtnijski in rokodelski izdelki, rudninske stvarí, umetnije, — pa tudi živina. —

V obéh razstavah se bojo za izvrstne rečí dobile svetinje in slavilna pisma, za živino tudi premije v denarji.

Se vé, da v obé razstavi mora vsak svoje blago na svoje stroške poslati; al razstavna odbora bota skrbela, da bode vožnina po železnici zeló nizka.

Nekoliko o reji ovác.

Ovca je velika dobrotnica takim krajem, kteri so za rejo njeno pripravni. Če tudi ovca ni tistega prežlahnega plemena, ki se merinoško pleme imenuje in od kterega en sam lep oven po 3000 gold. in še več stane, vendar je ovca že veliko vredna, ako je velika, tedaj za mesó in loj dobra, ako dobrega mleka dá in dobre volne. Za naše kraje se tedaj po pravici priporoča jezerska ovca, ki se je zaplodila iz laške bergamaške, in pa trebiška.

To dvojno pleme si je izbrala družba kmetijska, da ga bo po deželi razdelila.

Naj nekoliko povemo o plemenjenji in reji ovác.

Ovca 18 mesecev stara je godna za pleme, če je dobro rejena, in oven tudi pri taki starosti, slabo rejene ovce pa in ovni pozneje, ker pri dobro rejeni živali se spolovni gin prej obudí. — Ovca nosi 21 tednov, večidel eno mlado. Prav je, da se ovce meseca kozoprska ali kimovca plemenijo, da spomladi zgodaj mlade imajo, ki prek konca vélicega travna že z materjo na pašo iti morejo.

Oven more 30 do 40 ovác vplemeniti; o tistem času naj je od čede ločen; najboljše je k vsaki ovci ga posebej pustiti, pa ne en dan, ampak vsaki dan k drugi, ali pa še boljše, vsaki drugi dan, da krepkejši ostane.

Če hočemo lepše ali žlahnejše pleme izrediti si, treba je najlepše ovce odbrati in z najlepšim, tudi s tujim žlahnejšim ovnom jih plemeniti, in z njih hčerami ravno tako vsako leto skoz več rodov ravnati. Vendar tako pleme ne bo nikoli tiste popolnomasti imelo, kakor če se prvo žlahnejše pleme med seboj plemení.

Kdor brejih ovác ne varuje, ampak jih ali po mokrem ali še celó po slani pase, ali s psí sčuje in podi, ta je sam kriv svoje zgube, ker take matere rade zvržejo, včasi še celó zbolé in poginejo.

Ko se mlado poleže, treba je skrbeti, da od druzih ovác škode ne trpí ali da svoje matere ne zgubí. Toraj je najboljše take ovce od druzih ločiti in posebej v kaki pregraji imeti. Jagnje naj bo pri materi, naj zraven nje leží, naj sesá, kedar hoče, in se učí svojo mater poznati.

Mlado naj sesá kake tri trde mesece; dalje to pustiti volno slabša. Ovca naj med tem boljšo klajo, tudi korenstva dobiva, in mlado naj se vadi jesti; najprej naj se mu otrobi in mehka mrvica in voda ponuja, in počasi naj se odstavlja.

Jagnjeta, ktera niso za pleme, se kopijo, dokler še sesajo, kakor junčeki. Pa grdo in po divje ravnajo tisti, kteri jim kile stolčejo.

Ovce ljubijo hribovsko pašo ali plevél po strniščih, ali suhe senožeti, zeleno in suho mrvo, tudi mlado potrgano ali surovo ali posušeno listje in veje grmov in mladih dreves; sicer pa vse tudi, kar govedo jé. Rade zmiraj naprej gredó in se gredoč pasejo. Pijó malo, ter manj od vseh druzih domačih živali. Sol pa posebno ljubijo, kakor je znano, tudi jim zelo hasne in se jim toraj ne smé utrgovati, ne mladim, ne starim. Mlado je potrebuje najmanj 2 funta vsako leto, staro pa po 4 funte.

Ovce se redé na paši in v hlevu, žlahne in nežlahne enako. Poleti naj se pasejo zunaj po bregovih, kjer je kratka trava, ki se ne izplača jo kositi; tudi povsod, kodar škode ni, samo po mokrih travniščih

nikdar ne, kjer cedilje in metuljavec raste, ki jim je strup, ravno tako po rosi in posebno po slani ne. Premlade dobre paše, posebno detelje se objedó, kakor goveda, in če se jim o pravem času ne pomaga, jim trebuh poči, in poginejo. V veliki vročini hočejo senco imeti, da v nji poležejo; dež jim pa ne škoduje, če naliv ni; če se le potlej kmalu posušé.

Pozimi ostanejo v hlevu, in se jim trikrat na dan klaja dá, zdrava mrva, slama, veje, repni skrožki ali korenstvo; velikim najmanj po 4 funte na dan, majhnim manj. Ovce imajo gosto volno, ki jih greje, potrebujejo zračnega hleva in višega, da jim prevroče ni, in da ne zbolijo, tudi dobre stelje, da niso v mokrem. Spomladi naj se prezgodaj na pašo ne ženó, ker jim je škodljiva.

Kdor hoče drobnico vpitati, vpita jo na dobri paši poleti ali jeseni, in pri dobri klaji pozimi, kakor govedo; stare jalove ovce in stari ovni niso za drugo. Vse ovce mlade in stare se rade in kmalu vpitajo na paši ali domá; pa zelo tolstih ne jemo radi:

Ovce živé do 20 let, pa malokje take starosti dočakajo, ker jih prej pokoljejo.

Političnе stvarí.

Govor L. Svetčev

o adresini razpravi v državnem zboru 19. u. m.

Po stenografičnem zapisniku.

V resnici moramo biti hvaležni, gospôda moja, da je položaj avstrijski dobil podobo takošno, kakoršno ima sedaj, kajti ona nam je do dobrega razjasnila stališče strank in njihova načela. Posebno pa moremo hvaležni biti za to, da ste ministerski spomenici vgledale beli dan, kajti obedve nam prav jasno in razločno razkladate vse avstrijske razmere.

Dovolite mi, gospôda moja, da ministerski spomenici, kteri namestujete prestolni govor in krog kterih se mora sukati glavna adresina razprava, z nekterimi besedami bolj na tanko pojasnim.

Spomenico ministerske manjine lahko prav kratko obdelam, ker je vže zgubila svojo veljavo. — Noben pošten domoljub ne more odreči tej spomenici to zaslugo, da je v resnici povdarjala avstrijsko misel — ono misel namreč, da avstrijska ustava ima le takrat pravi temelj, kedar jo priznavajo vse kraljevine in dežele in vsi národi njeni. To, gospôda moja, je prava avstrijska misel in njo je gotovo vsak pravi domorodec v vsem obširnem carstvu radostno pozdravljal. Ta spomenica pa za tega del trdi potrebo, da se iščejo sredstva in poti, kako bi se porazumeli vsi narodi.

Spomenica ministerske večine zastopa ravno nasprotna načela. Ona za podlago nima vseh avstrijskih národov; ona trdi stališče le oni nemški stranki, ktera zahteva: mi moramo gospodovati v Avstriji, sicer nam na Avstriji nič ni ležeče!

Če se zdravi kaka bolezen, morajo se najpoprej poznati njeni vzroki. Avstrija, gospôda moja, je bolna, in ako bi v dokaz temu ne imeli druzih znamenj — imamo pred seboj današnji položaj njen. In kaj je vzrok tej bolezni? Tista misel po nadvladi enega naroda čez vse druge, ktera se izrazuje v spomenici ministerske večine, — misel namreč, da nemški rod mora v Avstriji gospodovati. Ta misel pa ni nova; že poprejšnji državniki postavljali so si jo za načelo pri vladi, in včeraj se je trdilo, da je v tem smislu Bach svoje poskušnje delal in za njim Schmerling. Ali obema so njune nakane popolnoma spodletele. Res čuditi se mora človek, videvši, da v Avstriji državnikov ne preveri niti skušnja niti lastna nesreča. Ko nam je Bach vzel vse, kar smo si 1848. l. pridobili, ko je Avstrijo po nesrečni vojski pretresel v njenem osrčji, moral je odstopiti. Ko je za njim Schmerling državo po ravno tistej poti v denarnih zadevah uničil, — národom sad, ki ga je obetala oktoberska diploma, zadušil, in podlago stvaril za silstvo, po kterem se je morala pogodba z Ogersko stvoriti, tudi on je odstopil. In vendar se gospodje Giskra, Herbst in družniki njuni niso ustrašili nastopiti isto pot. Hodili so po njej dve leti in sami so morali gledati, da so njihove prizadeve bile brez vspeha. In kaj se nam kaže dandanes? Na novo se pripravljajo na to, da bi še z večim pogumom stopali po ravno istej napačni poti. In izid, gospôda moja, ne bo drugačen, kakor oni, kterega sta doživela Bach in Schmerling, in kterega ste doživeli vi sami v preteklih dveh letih.

Bog naj dá Avstriji po tej êri manj škode kakor v poprejšnjih letih! Dovolite mi pa izreči prepričanje svoje, da v sedanjem času najmanj kaže ravnati se po onih nesrečnih načelih. Gospôda moja, namera nemškega gospodstva je dandanašnji najmanj na svojem mestu, in to vže gledé na našo sedanjo ustavo. V naši ustavi veje misel enakosti in enakopravnosti vseh državljanov. Kako neki se vjema ž njo navlada enega rodú? Ali ne nasprotuje naravnost enakosti in enakopravnosti? V naših temeljnih postavah nahajamo lepa, svobodomiselna določila. Al kako se njim prilega misel, vsem narodom siliti gospodstvo enega?! Ali ne razdere taka misel bitstvo vse prostosti? Naša sedanja ustava ima nalogo konstitucijonalizem vresničiti; če se pa poleg tega umetno gospodstvo enega naroda podpira, in če hoče to gospodstvo z nepravičnimi volilnimi redi vzdržavati se, kako se strinja to z ustavnim duhom, ki je le takrat resnica, kedar obsega v sebi pravo in resnično ljudsko voljo vsega cesarstva.

Iz tega vidite tedaj, gospôda moja, da je načelo krivo, in da se mora pred vsem ta hudi duh izgnati iz države, ako hočemo najti pravo pot. Prav naravno je sicer, da se zametuje vsakoršno porazumljenje pri takih načelih, ki jih ima večina ministerska; kajti porazumljenje in sprava tirja vže naprej, da se pripoznajo vzajemne pravice vseh narodov, in če se te pripoznajo, mora se nadvladanju enega naroda nad drugimi slovó dati. Čisto naravno je dalje, da se pri tacih vladajočih mislih še spodbija samouprava, in res prav dosledno izrekajo potem ministri: „z 17 deželnimi zbori ne moremo vladati!“ kajti onemu, ki hoče en narod povzdigniti za gospoda, druge narode pa mu za hlapce dati, ne more po godu biti avtonomija, — on potrebuje centralizma. Naravno je pa potem tudi to, da se hočejo vpeljati neposrednje volitve, ktere odstranujejo samostojnost kraljevin in dežel in uničujejo najdražo pravico deželnih zborov — neposrednje vdeleževati se postavodajanja.

Če pa si kdo izbere načelo nepravično, sramuje se resnice in si išče izgovorov, da bi opravičil, kar namerava; on išče zavetja v tem, da laže, stvarí drugač obrača in pa natolcuje.

Prav tako je zdaj; to pričajo agitacije, kterih se je poslednji čas poprijela stranka, o kteri sem poprej govoril. Naj vam le nektera taka sredstva omenim. Obdolževala se je opozicija na vrat na nos, da hoče ustavo odstraniti, da namerja reakcijo vpeljati, in celó ministerski manjini so se take nakane podtikale, čeravno v spomenici črno na belem beremo, da tacih misli ni nikoli gojila. Kako se more kdo predrzniti, celim narodom podtikati nakano, ki je tako nenaravna, da je naravnost nemogoča. Prašam Vas, kako je li mogoče, da bi celi národi od sebe odbijali ustavne pravice? kako je li mogoče, da bi kako ljudstvo ne ho-

telo svobode? To, gospoda moja, je napad na zdravo pamet! Res je, da med nami in vami, gospôda, so razločki veliki; al za to: ali ustava in neustava, ali svoboda ali nesvoboda, zato ni kregú: ustavo hočemo vsi, svobodo hočemo vsi! Mi hočemo ustavo, ktera je kri in meso, mi zahtevamo svobodo, ki je v resnici prava svoboda in ktera vsem prosto gibanje dovoljuje. (Pohvala v sredini.)

Neka druga pot, da bi se opozicija osumičila, je pa ta, da se pojem o federalizmu napačno razlaga. Gospôda moja! Razlage konečnoveljavne v tem, kaj je avtonomija in federalizem, za kar se opozicija borí, še nimamo pred seboj, zato manjka razloga, napadati opozicijo. In kaj slišimo vsaki dan? Federalizem se stavi za vladíjo, ki državo v nič deva, in iz tega se kujejo nasledki, kteri se opoziciji pripisujejo. — Pa pri tem se nalašč zanikuje, da hoče opozicija ravno tako močno in krepko Avstrijo, kakor nasprotniki; zanikuje se nalašč, da v sredi leží porazumljenje, in da bilo bi to porazumljenje ravno meja zoper prenapete tirjatve; zanikuje se vedno, da ni federalistično vladanih držav in da ni tako vladanih držav srečnih in cvetočih.

Jaz hočem le v kratkem omeniti, da imamo v Avstriji sami federalizem med Cislajtanijo in Ogersko, med Ogersko in Hrvaško, federalizem ima Švica, severna Amerika, severo-nemška zveza, Švedska in Norveška; a vendar živé vse te države in nektere v tako srečnem in mogočnem stanji, da jih mi lahko zavidamo. Kako da se prezirajo take resnice? zakaj se opoziciji podtika, da hrepení po razpadu državnem?

Neka druga stvar še, o kteri se je tudi v gospôski zbornici čulo in ktero je danes g. Kuranda zopet povdarjal, je ta, da se avstrijskim Slovanom očita panslavizem, da se obdolžujejo skrivnih namer z Rusijo in da nameravajo veliko panslavistično državo ustanoviti. Gospôda moja! za to nimate nikakoršnih dokazov, imate jih, pa ravno nasprotne. Slovani avstrijski niso panslovani, marveč so tako dolgo, dokler skušajo obdržati posebnosti svojega rodú in razvijati svoje lastno narečje, še celó slovanski separatisti, in Avstrija in Nemci naj se ogibljejo tirati Slovane na ono pot, kjer bi nehali biti slovanski separatisti.

Zopet drugačno sredstvo je sledeče: Nemci se strašijo s tem, da bi razmerje, če se dožene sprava med narodi, se zasukalo ravno narobe, to je, potem ne bodo več Nemci gospodovali, ampak Slovani bodo Nemcem zapovedovali; zato se stavi to-le geslo: mi Nemci moramo biti kladvo, sicer bomo náklo. To, gospoda moja, je pa najgrje presukavanje resnice. Ali ni še kakega druzega razmerja, namreč takega, da ni treba, da bi bil eden zgorej, drugi zdolej, ampak to, da je lahko drug zraven drugega, to je, razmerje popolne enakopravnosti. Dalje prašam: kdaj smo Slovani nameravali gospodstvo nad Nemci? Nikdar ne! Mi še priložnosti nismo imeli delati take poskušnje. A je tudi ne želimo; mi zahtevamo popolno enakopravnost za-se, s prepričanjem, da se tudi Nemcem ne smejo nikakor njihove pravice kratiti, in da bi se Avstrija ravno tako ne pomirila, ako bi se žalile pravice Nemcem, kakor se zdaj ne bo in ne more, če se jemljejo pravice Slovanom.

In kaj bi omenil še o znani laží, s ktero se celó vladar skuša strašiti! Reklo se je namreč, če se pogodí s Slovani, pa si bo odvrnil vse Nemce. — Gospôda moja! Take pretveze so obrekovanje nemške poštenosti in pravicoljubnosti. Če bi Slovani tirjali kake privilegije, če bi tirjali več pravic, kakor jih imajo drugi narodi, potem bila bi taka trditev opravičena; al tega ne zahtevamo mi; mi hočemo le enake pravice, in kako da bi s tem Nemce mogli žaliti in da bi se s tem zakrivili?

Najbolj mršava pa je tolažba onih, ki sem jih omenil v začetku svojega govora s tem, da, ako propade Avstrija, se združijo z Nemčijo — materno svojo deželo. — Prav, gospôda moja, ako bi to, česar nas Bog varuj! tako gladko izteklo; al gospodje, ki se s tem tolažijo, prezirajo to, da se v takem slučaji ne praša samo po interesih avstrijskih narodov, temveč po interesih cele Evrope, in ni dvombe, da bi taki interesi sklicali na dan borbe, ktere bi avstrijske dežele spravili v strašne prekucije. V tem primerljeji ni le verjetno, temuč nedvomljivo, da bo Avstrija bojišče, kjer bota zatok in iztok z orožjem v roci svoje interese branila. Da se bo tù Avstriji in njenim národom škodilo, ni dvomiti; izid te borbe pa je neznan; on je lahko v prid, pa tudi v škodo Nemčiji in tisti, ki na to delajo, naj pomislijo, da niso samo avstrijske zadeve, ampak tudi nemške v največi nevarnosti.

Pokazal sem vam zdaj, gospôda moja, da sistema, ki bo v prihodnje služila ministerstvu za program, je v nasprotji z našo dosedanjo ustavo; dokazal sem, da se rabijo sredstva, kterih vrednost in poštenost ste zeló zeló dvomljivi.

Da, jaz naravnost trdim, da se ta sistema ne dá izpeljati. Kdor hoče Avstrijo do dobrega ustanoviti, ne sme nikdar zabiti izreka naših vladarjev: „justitia fundamentum regnorum“ (na pravici stojé države).

Avstrija se more le po tej poti vravnati, da je hiša vsem različnim narodom, kteri bivajo pod njenim krilom, — da delí vsem narodom enake pravice, enako varstvo in enako skrb. Ako pa odobrite program, po kterem naj en narod drugim zapoveduje, napovedujete s tem vsem drugim vojsko, in jaz bi prašal: je li mogoče, da bi en narod vse druge brzdal in poleg tega še branil državo zoper tako mnoge in tako mogočne sovražnike?

Taka sistema pa tudi za tega del ne more obveljati, ker je v nasprotji z duhom sedanjega časa. — Sedanji čas tirja svobodo in enakost. Ako pa priznavate sistemo, ki je temu v nasprotji, se ne more obdržati na nobeno stran; če dovoljuje svobodo, bode se svoboda porabila v to, da se narodi otresejo gospodstva, — če pa ne dovoljuje svobode, se pa tudi ne more vzdržati, ker bi bila v odločnem nasprotji s sedanjim časom. (Nemir med levico.)

Podpredsednik: Prosim, naj bo mirno!

Svetec (nadaljuje): vgovarjalo se mi bo morebiti, današnja adresa ni tako ščetinasta, kakor spomenica ministerska. Res, da adresa govorí o neki spravi in porazumljenji, — al to so zgolj besede, nič druzega, nego besede. Pa zakaj? Mi dobro vemo pomen vaše adrese. Ona je, za kar jo sami očetje njeni spoznavajo, političen akt, ona namerava programu ministerske večine zmago pridobiti, pet ministrov obdržati v službi, in tako se zedinjuje popolnoma z ministri, pa se tudi mora zato, da si sama ne vniči namena svojega. Če nam tedaj nasproti stojí tak program, lahko si mislite naše stanje. Za Boga! res neodgovorno je, da tako prijaznemu in tolažljivemu prestolnemu govoru sledí spomenica ministrov, ktera v enem hipu potere vse upanje, ki ga je izbudil prestolni govor.

Če je včeraj neki govornik one strani menil, da bi se smel minister manjine v zatožni stan djati, jaz bi nasprotno trdil, da je ministersko djanje, večine namreč, ki je najprej pomirljivi prestolní govor, potem pa spomenico v nasprotnem smislu sestavilo, zaslužilo, da bi se djalo v zatožbo. (Dobro, dobro! v desnem središču.)

Konečno še nekoliko besedí g. Kurandi, ki nam je očital, da imamo mi različne programe in različne

misli o tem, kako naj bi se Avstrija ustanovila. Prvič ni res, da bi se naše misli tako daleč razlikovale, in drugič, če nismo sedaj vsi še enega mnenja, se zarad tega ne more še reči, da se ne moremo složiti. Gospodje! na oni strani so prav razna mnenja o direktnih volitvah, in vendar nisem še slišal, da bi se reklo, neposredne volitve so za tega del nemogoče, ker ima nemška stranka o njih še razno mnenje.

Gospodje! vi očitate opoziciji, da postavlja programe, ki se ne morejo sprejeti. Meni se zdi, da vi vidite v očeh opozicije pezdir, bruna v lastnih očéh pa ne vidite. Naši programi niso tako velika opovira zedinjenju, kakor so načela na oni strani, ki hočejo nadvladanje enega naroda nad drugimi.

To je tista opovira prav za prav, da se ne moremo porazumeti, in še le, kedar zapustite ta načela, pride čas, da se bomo za druge principe lahko zedinili. Nadjam se pa tudi, da bode to prepričanje tudi na oni strani predrlo; jaz upam, da bote spoznali, da je vaša pot nasprotna svobodi, da je nečloveška in nepravična, da se ne strinja z ustavo. Jaz se nadjam, da bote to spoznali in to tem trdneje, ker se javno mnenje dan za dnevom bolj poprijema te misli, ker je v javnosti vsaki dan močneje mnenje to, da ne gré po sedanji poti naprej, ampak da se mora poprijeti stališče, ki je v Avstriji edino pravo, in to je: porazumljenje z vsemi avstrijskimi národi! (Dobro! dobro! na desni.)

Starozgodovinske stvarí.

Razprava o imenih nekterih božanstev

in o legi in pomenu nekterih rimskih postaj v nekdanjem Noriku.

Sit apud te honor. antiquitatis.
Plin. lib. 8. 90. 24.

Spisal Davorin Trstenjak.

(Dalje.)

Da na tema rp sopet pridem, omenjam, da v hrvaškem Zagorji nahajamo vesi med planinami: mala Rrpenja, velika Rpenja. Iz temata rp, rap so tudi imena reke: Rapušnica, ki teče iz planinskih (montpreis) gor, Rapletzkogel, Rapletzanger (Rapolec) v judemburškem okrožji nad potokom: Gullingbach = Golnik, tudi: Arpole. Da sta se staroslov. ръ in лъ tudi glasila kot or, ur, ol, ul, pričujejo nam imena: Horvat za Hrvat, holmec za hlmec v listinah 8. stoletja: „mons cholmen, mons cholmezza“, dalje staropanonsko Korka, starokorotansko: Kurka, Kurčica (zato oblika: *Κορκορας* pri grških pisateljih), iz korenike: krk, крѣк, zavijati (primeri staroslov. krčiti contorquere, krkiga, camara currus, das sich windende, wälzende. Iz temata krk je ime gorovja: Korkont, Krkonošy; Nemec je ime prestavil v Riesengebirge, saj tudi nemška: riese (Holzriese) poznamlja „kotanje“, „vijanje“, „valjanje“, „krčenje“.

Da slavnega prof. Aschbacha dalje preganjamo, še hočemo jedno njegovih razlag poslušati. Peutingerjeva „tabla“ in Antoninov „Itinerar“ omenjata postaje: „Comageni“. Stala je sedem milj od Vindobone kraj reke Dunaja (Donave), ker je tam po spisu: „Notitia Imperii occid.“ bila posajena kohorta jahačev in en del rimskega ladjistva. Eugippus (l. 510.) pravi, da je sv. Severin prišel iz Panonije v Norik, in se najpreje naselil v Comagenu. Mesto je imelo krščansko cerkev, in je bilo obdano z vratmi za zapiranje. Omenja tega mesta tudi Eginhard (ann. ad ann. 791.), rekši, da Karol Véliki je ono leto šel nad Obre (Avare), in jih tam potolkel, „juxta Comagenos civitatem in monte Cumeoberg, vallo firmissima erat exstructa“. Grad je toraj stal na bregu, zato je Šembera ime izpeljal iz: hom, hum = hlm, češki hlum, a to ni mogoče, ker listine onega veka imajo pri imenih iz temata: hlm, zmirom oblike: „cholmen, cholmezza“ = holm, holmec.

Comagenus je adjectiv iz Comagus, in komag pomenja isto, kar holm. Beseda mag se je rabila nekdaj tudi za poznamenovanje visoke gore; iz temata mag — mog je mogila, dalje ime brega, ki ga že Valvasor opisuje in imenuje: Magovnik. — Komag, Komag pomenja „véliki breg“ in predstavek ko se tako razlaga, kakor v besedah koribida, velika robida, lužičko-srbski: korjebro, veliko rebro, in krajna imena: Kalobje, Kaloze; — ko in kaluža, primeri slično sansk. kačapa „quam magnam testudinem habens“ = želva. Da imamo razlage iskati v tematu: mag, pričuje okoliščina, da se je vojaško brodarstvo velelo „Classis Maginensis“. Comagenus, Komag je bilo toraj samo ime „muniti vallo firmissimo exstructi montis“. Aschbach pa po svoje reče, da je postaja dobila imé od syrske kohorte „Flavia Comagenorum“, ktera je prej tukaj ležala, da-siravno ne more dokazati, da je res tukaj bila syrska kohorta v posadki.

Ubogi Noričani toraj niso vedeli poprej dati imena svojim bregom, dokler niso prišle kohorte iz Cipra in Sirije, in bogočastje Izidino v te kraje!

(Dalje prihodnjič.)

Národne stvarí.

Staríne slovenske pisave.

Nedavno nam je v roke prišel razglas francoske vlade za ilirske dežele, „sturjen u' Terste na 6. marca 1810“, po kterem so bili „bankozedelzi preklizani“. Ta razglas ima napis: „*Rovnajne zhes usdignene Bankozedelze, kateri se imenujejo Zedelz od dunejskèga Banko*“ in se začenja tako-le:

„V' Imenu ſoje Svetluſt Zeſaria teh Franzosov, Krala od Laſhkèga, Varha Renanſke, inu ſrednèka Shwaizarſke zavese, &c. &c. &c.

Inu ſkuſ muzh te Nam is Decretam od 25. decembra 1809. dane oblast.

My Hirgeneral tega sapovedinſtva, Pervi Poglavar uſeh Illirſkeh Deshel, Zhes naprejudarjene Goſpuda General-Inrendenta teh Finanz ſmo ſklenili, nu ſklenemo, koker pride:

Podpiſan: Hirgeneral, Vajvod od Raguse.“

Tako se je nemškutarsko popačeno pisal jezik slovenski 1810. leta v uradnijah naših slovenskih dežel, ktere je takrat obsegalo ilirsko kraljestvo. In ta popačeni slovenski jezik — enak popačenemu jeziku nemškemu, ki so ga uradnije avstrijske pisale in tiskale pod cesarico Marijo Terezijo in še dalje — je oni jezik, kteri je Anastaziju Grünu, Kromerju in drugim možem njune baže (glej govore v kranjskem deželnem zboru) pravi jezik slovenskega naroda na Kranjskem, Štajarskem itd. — to je tisti jezik, ki bi ga po mnenji „teh Kranjcev“ še zdaj morali rabiti v uradnijah, da bi bil všeč nemškutarjem in takim našim ljudém, ki se nočejo maternega jezika učiti, češ, da ga že znajo, ker so slišali svojo mater in svojega očeta tako govoriti! In gospodje Anastazij Grün, Kromer in drugovi njuni, ki pošiljajo svoje otroke v šolo, da se nemškega jezika učijo, v svoji modrosti mislijo, da slovenskega jezika učiti se ni treba! To pa ti možje, kterim se zdrava pamet vendar odreči ne more, le zato pravijo, da

bi lepi, čisti jezik naš ne prišel do te stopinje, na kteri so drugi jeziki dandanes. In preprostemu kmetiču in drugim ljudém butajo popačeni jezik, kakor ga beremo v gori omenjenem razglasu, v glavo, da se maloizvedeni kmetič vsede na limanice in začne v njihov rog trobiti rekoč: „saj je res, mi ne zastopimo te nove šprahe". Gospôda! vedite, da to je sleparija, hudobna sleparija! Vašo sleparijo izvrstno ongavi „Brencelj" v „rešpehtarjevi kuharici", ktera govorí tisto „špraho", ki je po vašem mnenji pravi slovenski jezik, kterega se pa vsak človek sramovati mora, če pomisli, da je vendar kaj več kakor — divjak.

Národno blago.

Medved in dren. *)

Po narodnej basni spisal Ferdo Kočevar.

Zmrzla zemlja je odvognila, veter je od juga pihljal, nebo je bilo vedro, in gorko solnce je s svojimi dobrodejnimi žarki prirode iz zimskega spanja budilo. Prvi zbudé se mali mrgolinci, mravlje, pajki, komarci in drugi žužki. Urno tekaje s svojimi zestradanimi trebušci po listji sèm ter tjè, skrbno iskaje kako mrvico, kako drobtinico, ki je požrešnej zimi preostala. — Kmalu za mrgolinci že tudi stric polh in teta veverica, vsak iz svoje luknjice s povzdignjenimi ušesi ven prilukata. Vse vejevje, vse vrhovje celega gaja preletata gori in doli, ne bi li našla kje kak pišiv lešnjaček, kako plesnjivo črvivo hruškico, in če jim sreča posluži, da jo najdeta, joj kako je sladka! — Tudi boter jazbec se iz svoje jazbine na dan prikaže, nu — njemu ni treba iti s trebuhom za kruhom po svetu, kajti on še zmirom ima nekoliko prgišč zmesnega žita v svojem hambaru, ki si ga je kot previden gospodar jeseni do vrha napolnil bil.

Najzadnji se prebudé še oča medved v svojem brlogu. Celo dolgo zimo so v njem ležali, spali, vse četiri tace v gobec tiščali, sok iz njih cuzili, ter poleg tega brž ko ne o medu in o hruškah tepkah sanjali. Prebudivši se, manejo si liki lena gospôda, kterej se rano vstajati ne mudí, zaspane zalepljene očí, se vzdignejo počasi iz svojega ležišča, pa pogledajo skozi dverca, na kakošno vreme kaj kaže? Vidé, da sneg več ne pokriva gor in dolov, da solnce že precej gorko sije, da že polesek pod lešjem cvetè, prikobacajo iz brloga ven, sedejo pod skalo, kamor je solnce najtopleje sijalo, raztegnejo čeljugi, in — ker jih je svitloba bleščila — mežikavo gledajo v solnce, kterega že tako dolgo niso videli. Ogrevši si malo otrpnele ude, začnejo, ker druzega posla niso imeli, samega sebe od desne in leve ogledavati, da vidé, kakošni so še kaj; — pa sami sebe so se vstrašili! — Dlaka, ki je bila jeseni tako gladka in tako svitla, bila je vsa rjava, vsa zmešana, vsa skundrana; hotevši jo s taco pogladiti, so jim celi kodri v taci ostali, na mestih se jim je celó gola koža videla. Jeseni bili so debeli in okrogli kakor valec, zdaj jim pa koža ohlapno okoli reber plahta, in liki kravi vime, od dimelj doli visi, lih ko da njihova ne bi bila! „No, lepo me je zdelalo letošnje brloženje — sam pri sebi dé! — tako capinast, kakor sem, vendar ne morem iti v svet, to bi bila prava sramota! — S prstom bi drugi medvedje za menoj kazali ter me s podrapancem pitali! — In mati medvéla, — če me ona tako povaljanega, tako pomandranega, tako zglojenega vidi! — no to bi bila še ta prava, — nazadnje mi še zakonsko ljubezen in zakonsko zvestobo odpové — še kar pomisliti ne morem na to, že pri sami misli me grôza trese. Moja prva skrb mora biti, da zopet pod kožo kaj masti in kaj mesa natlačim, saj še suknja brez podstave ne veljá; drugo je pa, da se mi pleše zopet čem preje okosmatijo, kajti s plešami po životu ne morem v nobeno čestito društvo, to je gotovo". — Molčé poberejo svojo culico, pa gredó v gozd, koder jih očí peljajo in noge nesejo. Stikajo in noslajo vse na okrog, ne bi li kje kak zagrizek našli, kajti torba bila je strašno prazna. Pa vse iskanje, vse stikanje, vse noslanje bilo je zastonj, kar nič ne najdejo, kar bi bilo le količkaj prikladno njih medvedskemu požiralniku. Joj mene, zdihnejo, kaj bo, kaj bo! Če bom moral še dolgo tako stradati, bodo mi še zadnje kocine iz kožuha se izmisile, in nag bom kakor gozdni polž". — V take in enake misli zamišljeni capajo in hlapajo oča medved po gozdu naprej. Nakrat pridejo do drenovega drevesa, ki je bilo vse v žoltem cvetu, kakor da so same čbelice svoj vosek na-nj nanosile. Oča medved postavijo se razkoračeno pred-nj, nataknejo očala na nos, povzdignejo glavo, pa ga začudeno gledajo. Dolgo časa so ga molčé gledali, ter v mislih ugibali: kaj in kako? Nazadnje so vendar nekaj izmislili; čmernost jih mine, in mesto nje se jim veselje v očéh zasveti. S taco pokažejo na svojo glavo, pa rečejo: „Medved, ti si bil od nekdaj modra in prebrisana glava, da-siravno pisati in brati ne znaš, pa to nič ne dé, vendar si izduhtal resnico: da drevo, ki prvo cveti, tudi prvo sad obrodí!" — Veseli in sami s seboj zadovoljni sedejo oča medved na drenovo podnožje. „Tukaj, so déli, bom tako dolgo sedel in čakal, da bodo drenulje dozorele, in potem se jih bom nazobal, da bo kaj!" — Kar so rekli niso oporekli, kajti vsaka kocina na njih bila je mož beseda. In res, čakaje so sedeli na drenovem podnožji vso pomlad, vse poletje in vso jesen, drenulje pa še zmerom niso htele dozoreti. Oča medved so jih šli sicer večkrat pokušavat, pa zmirom so bile trde kakor šprih, in trpke kakor čmeruke. Črešnje in hruške in jablane in vse drugo sadje, ki je dosta pozneje cvetelo nego dren, je vsako svoj sad preje dozorilo, dren pa, kot najprvo cvetoči, najnazadnje, kajti še le pozno jeseni, ko je že prva slana drenulje poparila, so se jih oča medved enkrat do sitega nazobali, pa še od tega zobanja so skomino in dolge zobe dobili. Zdaj še le, se ve da, prepozno, so oča medved previdéli, da jih je njih modrost grdo na cedilo postavila. Zopet so s taco na glavo pokazali, pa rekli: „Dren, ti me že ne boš več zapeljal. Skušnja me je spametovala!" — Ker je zima zopet začenjala iz svojih mrzlih ust pihati in listje z dreves tresti, so se tudi oča medved zopet, in sicer klaverni in s pobešeno glavo, v svoj brlog vrnili.

Ta basen nas učí, da krivo sodi, kdor le po izvanjskih prikaznih sodi. Kdor hoče pravo soditi, mora tudi notranje bitje, notranje lastnosti stvari v poštev vzeti, kajti ni vse zlato, kar se sveti.

*) To basen sem čul v Zagrebu pripovedati moža, ki je bil blizo Ribnice na Kranjskem domá. Misel je lepa, in zato jo dajem na svetlo. Poslal sem jo bil že ranjkemu Janežiču v porabo, pa brž ko ne se mu je bila izgubila. Te vrste basni, ki jim Nemec „lehrfabel" pravi, so zeló redke v našem narodu, in zato je tem veče vrednosti vsaka, ki se pobere in pozabljivosti reši. Pis.

Slovensko slovstvo.

Ravno je dovrsena knjiga, ktere so željno pričakovali vsi prijatelji telovadbe. Izdala in založila jo je Matica slovenska pod naslovom: „*Nauk o telovadbi, II. del, vaje na orodji*". Ta knjiga obsega $3\frac{1}{2}$ pôle nauka, kterem je na $3\frac{1}{2}$ pôlah pridjanih 164 podob in VI obrazcev, lično risanih. Priporočamo jo mladini zlasti

slovenskim šolam, ki jim je došla naloga, tudi telo vaditi svojim učencem.

Na prodaj je pri vseh bukvarjih po **80 kr.**, tudi od Matice jo dobí, kdor najmanj 5 iztisov ob enem naročí. — Pri tej priliki naj še enkrat naznanimo, da je pri bukvarjih še nekoliko iztisov I. dela na prodaj po 40 krajc.

Oznanilo in prošnja Matice slovenske.

Trije zemljovidi: „Poljuti, Evropa in Avstrija“, ki jih dobodo Matičini udje, so dovršeni in se že razpošiljajo gosp. poverjenikom, ktere lepo prosimo, da jih kmalu razdelé v svojem okrogu in sicer tako, kakor kaže imenik, tiskan v „Letopisu“. Ker nam je pa od tistega časa, ko so bile razposlane knjige, bilo naznanjeno, da so nekteri udje premenili svoje bivališče, zato smo te premene in nove ude zapisali na posebne listke, ktere smo vteknili med zemljovide. Naj toraj gg. poverjeniki blagovolijo paziti na te listke in ravnati se po njih. Prodajajo se ti zemljovidi po 35 kr.

Iz odbora Matice slovenske v Ljubljani
8. februarja 1870.

Dr. E. H. Costa, prvosednik.
A. Lésar, odbornik in tajnik.

Predpustnica.

Iz Podbrezij.

Tukajšnji kovač Š. Poljanec in neki Bohinec sta se med seboj norčevala; med temi burkami reče kovač Bohincu: „koliko staviva, da te snem?“ Bohinec odgovorí: „norec! 5 bokalov vina“. Kovač, s to stavo zadovoljen, mu velí, naj se izzuje in na stol vleže. Ker je pa imel vmazane noge, mu resno zapové: „Prasè! noge si pojdi prej umit; misliš, da te bom tacega jedel?“ Bohinec gré hitro nog umivat. Ko nazaj pride, vleže se na stol in kovač mu pod stolom roke vkupaj zveže, dva moža ga pa še držita. Zdajci ga kovač na nogi v palec hudo vgrizne. Bohinec strašno zavpije in kovača prosi, naj ga za božjo voljo pusti, saj rad stavo plača. Ljudijedec potem odjenja; in zbrana družbica z velikim smehom stavo pije, le Bohinec jih nevoljno gleda in svoj palec — omiluje. .....r.

Dopisi.

Iz Koroškega 1. sveč. — Bralci naši že vedó, da imamo po več krajih gornjega Koroškega sila veliko snega; padlo ga je večidel po 10 čevljev na debelo in še više, kajti nektere hiše bolj na samem so s snegom popolnoma zasute, da se ne more do njih, in se ne vé, ali reveži v njih še živé ali ne. Zdaj pa je vrh tega nastopil še tako silen mraz, kakoršnega že več let ne pomnimo, — 28 stopinj! To je strašno. Tiči zmrznjeni padajo spod neba.

Iz Trsta 3. sveč. D. (*Čitalnica Rojanska*) je napravila v spomin našemu Vodniku „besedo“. Predsednik g. Požar jo je odprl z lepim ogovorom. Pri tej priliki smo z vsklikom izvolili našega iskrenega buditelja in slavnega pesnika Ivana Koseskega za častnega uda. Bog ga živi še leta in leta domovini naši na slavo! Dobra misel je bila to, da ob enem, ko se je slavil Vodnik, se je čestitalo Koseskemu, ki je prvi zapel pesem prekrasno: „Slovenija“. — Potem pa so se vrstile deklamacije; zbor je pel „Strunam“; kmečka deklica je ljubeznjivo govorila o Slomšeku in Strosmajerju; zbor je zapel „Sablico“, potem pa se je ponavljala gledišká igra „Čapek“, za igro je bila tombola, po tomboli pa ples v veliko veselje mladini naši. Vsi prostori so bili prepolni, in staro in mlado jako navdušeno. Narod naš se čedalje živejše zaveda narodnosti slovenske. Bog ga živi!

Iz Matarije na Primorskem 31. pros. —č. *) — Seme, ki ga je nepozabljivi bivši minister Potocki sejal za povzdigo kmetijstva s tem, da je učiteljem ljudskih šol izročil poduk kmetijstva, že pri nas donaša dober sad. Vrli naš učitelj M. Kosič sklicuje naše kmete ob nedeljah popoldne in jim z lepo in čisto slovensko besedo razlaga važnost umnega kmetovanja. Včeraj smo zopet imeli priliko opazovati na obrazih mnogobrojno zbranih gospodarjev in mladenčev, kako marljivo so poslušali tehtne njegove besede o veliki napaki in škodi, če kmetijstvo ostaja pri starem kopitu. Zanimivo je bilo videti, kako je mnogo poslušalcev smehljaje se prikimovalo učitelju, kedar jim je kako grenko a resnično v obraz povedal in jih naravnost grajal; vsem se je videla zadovoljnost na obrazih, ktera nam je porok najboljšega vspeha pri našem ukaželjnem ljudstvu; žalibog, da je zanemarjano bilo v vsakem obziru toliko let! Ljudstvo naše je zdravo na duši in telesu in ne mara niti za nemčurje niti za Lahone, pa se nas tudi še niso lotili. Paziti pa vendar moramo, ako se pri nas blagostanje pomnoží, da se ne vgnjezdi, kakor drugod, kaka tuja pošast, ktera bi utegnila tudi tukaj ongaviti za „laško kraljestvo“. Saj že škilijo po krepkem našem narodu. — Kakor pa sem dopis svoj začel s slavo Potockemu, za kterega bi bili radi vse druge ministre dali, da bi bil le on ostal, tako naj dopis končam s hvalo učitelja našega. Le naprej tako! le naprej!

Iz Matarijske nadžupanije na Primorskem. — Kar so drage nam „Novice“ pisale v listu 5., tudi jaz popolnoma potrjujem. To je resnica. Gosp. Koželj ima nepozabljive zasluge za sadjerejo našo, — hvala mu srčna! Da pa je tudi gosp. farman naše ljudí večkrat nagovarjal, naj se poprimejo koristne sadjereje, je gotovo. Da bi pa kdo od g. farmana več tirjal, ne bilo bi prav, kajti bolan na obeh nogah, ne more okoli kmetov hoditi in jim drevesa žlahniti. Potrebna bi nam pa bila čitalnica, da bi se kmetje v gospodarstvu in druzih vednostih bolj izobrazili. Naj bi se nam tedaj ta ljubeznjiva hčerka majke Slave na matarijski zemlji porodila! Toraj možaki matarijski! Vas milo prosim, kažite, da ste mož beseda, in da Vaše obljube niso puhlo besedovanje. Da se pa to doseže, pred vsem je treba, da si bratovsko roke podamo in da zložno stopamo naprej; kajti sloga jači, a nesloga tlači.

Eden v imenu več druzih.

Iz Gorice 2. sveč. (*Kmetijska šola*) se je tedaj pri nas začela. Število vpisanih je očiten dokaz žive potrebe njene; vpisanih je 40 rednih učencev in 30 učiteljskih pripravnikov, ki vsaki teden po 5 ur kmetijstvo poslušajo. Med temi je iz pripravništva 16 Slovencev in 14 Lahov, 14 Lahov v nižem italijanskem oddelku, 13 pa v višem, Slovencev je v nižem slovenskem oddelku 5, 8 pa v višem, tedaj je s pripravniki vred Slovencev 29. Da je Italijanov več, prihaja med drugim tudi od tod, ker so občine v Furlaniji napravile 8 ustanov po 100 do 150 gold., ktere so se mladenčem podelile, da obiskujejo našo šolo. Žalibog! da za Slovence ni nobene ustanove!

Iz Idrije 30. jan. — Bralcem „Novic“ je že znana naša sijajna zmaga o volitvi deželnega poslanca. Kako strašno je ta zmaga razkačila ljubljanski „Tagblatt“, kazal je cel lajtartikel poln navadnega njegovega orožja obrekovanja in laží. Ni vreden, da bi mu brco dali. — Naj povem raji, kako lepo je v nedeljo tukajšnja čital-

*) Prosimo! Vred.

nica spomin Vodnika obhajala. Vesela igra „Bob iz Kranja“ se je lepo vršila; gromovita hvala obilo zbranega občinstva bila je zasluženo povračilo izvrstni predstavi. Igri je sledila deklamacija, in po njej dvogovor: „Rodoljubja zmaga“, v kterem sta se odlikovala „Ljudmila“ in „Janko“. Po teh predstavah je bil ples in med plesom tombola. — Ne morem si kaj, da bi konečno ne omenil gledišnega, z novimi, lepo malanimi kolisami okinčanega odra, ki smo ga pri tej veselici s toliko radostjo opazevali. Čast in hvala tedaj vrlemu odboru in še posebno g. tajniku za neutrudljivo prizadevo, da društvo svojemu namenu čedalje bolj zadostuje. Da je tukajšnje ljudstvo, skoraj iz vseh stanov, za narodne veselice in sploh za narodno reč živo vneto, to nam je zopet mnogoštevilno občinstvo pri bivši besedi očitno kazalo. Živeli idrijski domorodci!

Iz Starega Trga na Notranjskem. — Po mnogih ovirah se je vendar posrečilo tukajšnjim rodoljubom, da so v nedeljo 30. dne u. m. napravili veselico, ktera se je pričela z deklamacijo „Parobrod“ po g. Pianeckem v občno zadovoljnost vseh poslušalcev. — Po deklamaciji je govoril g. Fr. Padar in navdušil vso skupščino prav do živega. Za tem je sledila gledišča igra „Strup“, dobro izpeljana posebno v glavnih rolah. Nazočih je bilo nad 100 in mnogo imenitnih oseb, med tem tudi vnanji iz Rakeka, Cerknice itd. — Po igri pa je bil ples, pri kterem se je mladina sukala do polnoči in še čez, drugi pa so si pri dobri kapljici z napitnicami otožna srca razveseljevali; posebno napitnica znanega domoljuba g. dr. Dolenca je vsem poslušalcem globoko v srca segla; zahvalil se je odboru za napravljeno veselico vkljub vsem zaprekam. Tako vsem na veliko veselje smo imeli v Starem trgu prvo národno slovesnost; naj bi se kmalu iz nje rodila čitalnica!

Domoljub.

Iz Gorenskega 30. jan. (*Tudi en koščck iz nove êre.* — Konec.) Ne splača se še govoriti o izvanrednih zgodovinskih in etimologičnih vedah komisarjevih v oziru našega naroda in jezika, kajti če trdi človek, da deželo in osebna in krajna lastna imena od Nemcev imamo, naj ga „Brencelj“ vzame na precep. Zato raji povem še kaj od druzega dneva našega popisovanja, ktero je veljalo domačemu kraju. Če se je g. komisar že prejšnji dan mogel prepričati, koliko so mu pomagale farne matrike, bilo je saj pričakovati, da bode drugi dan to pomoč tem hvaležniše spoznal, kolikor zamudniše in težavniše se je kazalo delo zavoljo obilnega števila gostačev, ki se kot miši vedno selijo in kot zajci radi ženijo. Kaj pomagajo tukaj že nad 12 let stari uradni zapisniki? A vendar z enakim pedantizmom začne svoje delo, tako, da sem zopet moral matrično pomoč vsiliti. Al — naj občuduje svet komisarjevo hvaležnost! Ko ravno ne gledam diurnistu na prste, ali mojemu narekovanju dohaja ali ne, zarenčí kot strela iz jasnega neba mogočni gospod: „No, no! das geht nicht so schnell; hier habe ich zu befehlen“ itd. Šele, ko ga zavrnem, da v mojem narekovanji zastonj išče vzroka razžaljenja, — kar pa se besede „befehlen“ tiče, naj ne pozabi, da nadomestujem od njegove oblasti neodvisen urad, ki dela celó brez dijetov, in če tega ne pripozná, da vse raje popustim in grém domú, se je možicelj toliko utolažiti blagovolil, da se je moglo v odločenem času, da-siravno po nočnem delovanji, popisovanje dokončati. — Naj ta črtica iz mojega življenja dokaže svetu, kako absolutistično v naši deželici s svojimi perutami šefrfetá nad nami oholi birokratizem. Da se tako godí že na zelenem lesu, koliko hujše na suhem, ki ima plašnega kmeta pred seboj!

Dotični župnik.

Iz Ljubljane. (*V seji odbora družbe kmetijske 6. dan t. m.*) je prvikrat prišel po sklepu presv. cesarja od 15. dné p. m. za predsednika potrjeni deželni glavar pl. dr. Karol Wurzbach. Podpredsednik dr. Costa ga je predstavil odboru. Novi predsednik pozdravlja s prijaznimi besedami odbor zagotovljaje, da rad prevzame častno opravilstvo in da se bode srečnega čutil, ako svojemu poslu zadostuje tako, kakor je zadostoval začasni voditelj dr. Costa, kteri če tudi ni zemljišk posestnik, je vendar cel mož bil tudi na tem mestu. — Potem bere dr. Costa načrt zahvalnice, ki jo kmetijska družba pošlje mnogozasluženemu ministru grofu Potockemu, ki je žalibog se odpovedal ministerstvu. Zahvalno pismo se noglasno sprejme. *) — Zdaj poroča društveni tajnik dr. Jan. Bleiweis o mnogih zadevah, ki jih je odbor rešil tako-le: v vladno komisijo zarad sadje- in vinorejske šole v Vipavi, kteri je ministerstvo kmetijstva obljubilo državno podporo, pošlje družba dr. J. Bleiweis-a, dr. Orla in Fr. Schollmajer-a kot svoje zastopnike, za zastopnika kmetijske družbe pa pri deželni komisiji, ki se je ustanovila za povzdigo konjereje na Kranjskem, je odbor izvolil odbornika Jožefa Seunig-a (tej komisiji, ktera se prične prihodnji mesec, je baron Mihael Zois predsednik, prisedniki so jej pa: en vladen komisár, en vojašk poveljnik, dr. Jan. Beiweis, dr. Razlag in grajščak Jož. Seunig); — na vprašanje se je odgovorilo c. kr. finančni direkciji, da tudi za pospéh kranjske vinoreje je želeti, da se prodaja žlahnejšega kranjskega vina v steklenicah (flaškah) do 10 poličev ali 10 masličev oprostí davka; — vabila kmetijske družbe bukovinske in štajarske k razstavama, ki bote letos v Črnovicah in v Gradcu, se razglasijo po časnikih; — po želji c. kr. deželne vlade se je sestavil poduk, kako ravnati v gozdih in sadnih vrtih z drevjem, ktero je letošnji sneg polomil, — prošnjo županije Vrh za dovoljenje sejmov bode odbor priporočil vladi, da jo vsliši; — na oglase, ki so došli iz dežele družbi kmetijski, se bo naročilo 52 mernikov ruskega (rigajskega) lanú; — za ude v družbo so bili sprejeti rudarski glavar Trinker, fajmošter A. Krčon v Rudniku in kaplan Jan. Žan v bohinjski Bistrici.

— (*Iz deželnega odbora*). Po zaslišanji predstojnikov vseh uradnij, ki stojé pod deželnim odborom, in po natančnem in vsestranskem prevdarku vseh razmér, da se zadostuje pravici slovenskega jezika, a vendar materijalnemu deželnemu pridu škoda ne godí, je deželni odbor, izvršivši nalogo, ki jo je prejel od poslednjega deželnega zbora zarad vpeljave slovenskega jezika v omenjene uradnije, v seji 4. dné t. m. sklenil sledeče:

Od 1. marca t. l. počenši je slovenski jezik uradni jezik v vseh uradnijah deželnega zastopa. Izjeme od tega pravila so sledeče: 1) Vložni vpisnik je, kakor je vloga slovenska ali nemška, slovenski ali nemški. 2) Nemško se na Kranjskem piše nemškim občinam, vojaškim uradnijam in pa takim privatnikom, o kterih se za gotovo vé, da ne umejo slovenskega jezika, — zunaj Kranjskega se nemško dopisuje vsem uradnijam, le deželnemu odboru goriškemu in uradnijam trojedne kraljevine slovensko. 3) Nemške vloge strank in uradnij se rešujejo nemški. 4) Sejini zapisniki deželnega odbora so slovenski ali nemški, kakor je sporočilo odbornikovo slovensko ali nemško. 5) V opravilstvih, ki tičejo zaklad zemljiške odveze in posilno delalnico, je uradni jezik nemški. 6) Deželnemu računarstvu je v vseh administrativnih opravilih uradni jezik sloven-

*) Drugi pot prinesemo zahvalnico celo. Vred.

ski, v kontrolnem uradovanji pa za zdaj in sicer do marca meseca 1871. leta nemški, od marca 1871. leta počenši bode slovenski; med časom bode deželni odbor po posebni komisiji za to skrbel, da se računstvu in in blagajnici potrebno imenstvo (terminologija) določno ustanovi. 7) Proračuni različnih zakladov, ki se deželnemu zboru predložijo, kakor tudi računski sklepi ustanovnih zakladov so slovensko-nemški. 8) Uradovanje deželne blagajnice je v vsem, razun opravilstva v zakladu zemljiške odveze, slovensko. 9) Deželnemu dobrodejnemu zavodu (bolnišnici, porodnišnici in norišnici) veljajo za vredovanje z uradnijami in strankami v deželi in zunaj dežele zarad rabe slovenskega in nemškega jezika ista pravila, ki so navedena pod pismenkama 2) in 3). — Kar se tiče mnogobrojnih obrazcev (formularov) v različnih pisarnicah, je odbor vsacemu odločil ali samo slovenske ali slovensko-nemške ali le nemške napise.

V seji 5. dne t. m. je bil na vabilo c. kr. deželne vlade, naj bi tudi deželni odbor svojega zastopnika poslal v novo ustanovljeno deželno komisijo o konjerejnih zadevah, izvoljen odbornika-namestnik dr. Razlag, ki je zemljišk posestnik in izveden v gospodarskih zadevah. — V isti seji je došla deželnemu odboru tožba ljubljanske mestne občine, ki toži deželni zástop pri c. kr. državni sodniji, da po krivici že več let plačuje za revne mestne bolnike v ljubljansko bolnišnico sprejete, nasproti temu, da druge občine po deželi ne odrajtujejo nič za svoje siromaške bolnike. Celi kup tožnih pisem se je izročil advokatu dr. Costi, naj na podlagi vladnih ukazov opraviči zahteve deželnega zastopa.

Iz seje 29. dné p. m. imamo dodati še to, da c. kr. predsedstvo deželne vlade vsled sklepa deželnega zbora od 13. okt. l. l., naj bi se od deželne vlade zahtevalo, da svoje predloge deželnemu zboru prinese poleg nemškega tudi v slovenskem jeziku, je z dopisom od 21. dné p. m. naznanilo deželnemu odboru to, da je minister notranjih oprav po dogovoru z drugimi ministri z odpisom od 1. jan. t. l. naročil deželni vladi, naj kolikor mogoče skrbi za to, da predloge deželne vlade dohajajo deželnemu zboru tudi v slovenskem jeziku. — Od sl. c. kr. deželne vlade senadjamo, da ravnopravnosti narodne ne bode, kakor gosp. minister notranjih oprav, delila „nach Thunlichkeit", ampak da bode ravnala popolnoma ravnopravno; saj prav za prav bi narobe pravo bilo, to je, predloge deželnemu zboru morale bi biti slovenske, „nach Thunlichkeit" naj bodo tudi nemške. Ravnopravnost za slovenski jezik je še zmirom prava „Zangengeburt"!

— (*Letni zbor političnega društva „Slovenije"*) je bil, kakor smo zadnjič rekli, 27. dan u. m. Predsedoval mu je gosp. dr. Jan. Bleiweis, cesarski komisar pa je bil gosp. Gutman, 1. magistratni svétnik. Prvosednik pozdravlja zbor, ter omenja važnejša opravila preteklega leta — prvega, kar obstojí društvo „Slovenija". Naključba je nanesla, da je lani bilo mnogo in to zeló važnih volitev v deželi: volitve 3 deželnih poslancev v 11 okrajih, in pa volitve v kupčijsko-obrtnijsko zbornico s 12.000 volilci po celi deželi. Odbor „Slovenije" je vodil vse te volitve in narod naš je izvolil vse tiste možé, kteri so bili po društvu priporočani. S tem je zavarovana narodna večina v dež. zboru in v zbornici kupčijsko-obrtnijski. Koliko važnost za deželo ima taka večina, to čutimo mi, kakor čutijo nasprotniki naši tako živo, da lahko rečemo, da s tem smo dosegli to, kar daje društvu našemu največo veljavo. Naj bi bili v zborih vsak teden še tako živahno besedovali, politikovali in sklepali, adres pisali na kupe itd., pa bi bili padli pri volitvah, žalostna bi bila majka Slava. Z ozirom na tako srečni izid volitev misli predsednik, da društvo „Slovenija" le svojo dolžnost spolni, ako za zaupanje, ki ga je narod naš djansko skazal društvu, občni zbor mu izrekuje očitno zahvalo. — Drugo važno delo, ki ga je društvo izvršilo preteklo leto, bil je Vižmarski tabor — oni velikanski tabor, kterega se je udeležilo nad 30.000 naroda našega, in ki je v tej ogromni množini osupnil nasprotnike naše tako, da čeravno se je od konca do kraja vršil v mejah postavnih, mirno in v najlepšem redu, brez najmanjšega ugovora dveh cesarskih komisarjev, so ga — ker druzega niso môgli — zagrizeni nasprotniki vsacega narodnega gibanja, da-si tudi se sami sebe „liberalce" zmirjajo, razglašali za Pandorino pušico, iz ktere so skočila po deželi vsake baže hudodelstva! Ker je ta tabor po tolikem udeleštvu res historičen, vreden bi bil po mislih predsednikovih spominka; zato naj bi občni zbor tudi na to stvar svojo pozornost obrnil. Gledé na vse to, kar je odboru mnogo mnogo dela dalo — tako sklepa predsednik svoj govor — stopi danes Vaš odbor pred občni zbor zadovoljnega srca s tem, kar je dovršil, kajti, kakor pravi domoljub si le v delu, a ne v besedovanju išče zadovoljnosti, tako tudi se živenje društva najbolj kaže v delovanji, in to vzlasti v važnih momentih. (Dobroklici.)

Tajnik društveni Jan. Murnik bere obširno sporočilo o delovanji „Slovenije", ktero se bode natisnilo in družbenikom izročilo. Iz tega sporočila se je razvidelo, da je odbor v preteklem letu imel 56 sej, v kterih so se izvrševale vse naloge, ki jih je prejel od občnih zborov, in da udov šteje društvo „Slovenije" zdaj 700.

Po končanem sporočilu tajnikovem poprime besedo gosp. dr. E. H. Costa in predlaga, naj občni zbor izreče zahvalo narodnim volilcem ljubljanskega mesta, kterim o mestnih volitvah glas „Slovenije" ni bil glas vpijočega v puščavi, potem volilcem deželnih volilnih okrajev in volilcem kupčijske in obrtnijske zbornice, in zahvalnica naj se razglasí po časnikih. Predlog se soglasno sprejme, isto tako tudi predlog g. Jož. Debevca: naj se zahvala izreče tudi idrijskim volilcem.

Sprejme se potem tudi predlog g. dr. J. Poklukarja, kterega je podpiral g. dr. Costa, naj se napravi iz ostalega za tabor nabranega denarja blizo Vižmarjev tabora vreden spominek.

Potem se je volil nov odbor; izvoljeni so bili gospodje: dr. Jan. Bleiweis, dr. E. H. Costa, dr. Jan. Ahačič, Peter Kozler, Jan. Murnik, M. Pakič, dr. Poklukar, A. Perme, dr. Razlag in Fr. Ks. Sovan stareji.

Predlogi posamesnih društvenikov so sledili v tej-le vrsti:

Dr. E. Costa poprime besedo ter prevdarja politični stan Avstrije. Resni časi — pravi — so nastopili, kteri bodo odločili osodo našo za delj ali manj časa. Čudno je to, da v 10 letih, kar je Njegovo Veličanstvo Avstriji podelilo ustavo, se je o ustavi več premenjalo, kakor na angležki ustavi v 500 letih. Malo smo imeli veselih trenutkov. Eden tacih bil je z diplomo oktobersko, al brzo jo je oslabil Schmerling s patentom februarskim, da je to, kar diploma ponuja deželnim zborom, stisnil v državni zbor. Schmerling je padel, in spet se je z Belkredijem prikazal nenemškim narodom avstrijskim veselejši trenutek, — al zginul je kmalu, ker Belkredi je imel premalo srčnosti. Spodrinil ga je državnik, kteri prisedši iz tujstva, je Avstrijo postavil tako, da je še celó imé izgubila. Zdaj se namerava zopet prememba ustave, da bi se še bolj na oltar posadil centralizem, to so direktne volitve v državni zbor. To so žalostni časi — časi ledene zime v

ustavnem našem življenji. Vendar tudi zdaj vidimo nekterе vejice, ktere kažejo, da pride mila pomlad slovanskim narodom v Avstriji. Ena teh vejic je brošura Fischhofova, od 1848. l. slavnoznanega politikarja. Ona gotovo ne ostane brez vspeha. Čakati, se vé, da moramo dolgo, al pomisliti je, da zgodovina narodov se šteje le po stoletjih. Druga zelena vejica je spominica bivše ministerske manjšine, ki ne ostane glas vpijočega v puščavi. Obupali so nekteri politikarji že o Avstriji; al jaz nisem tacih hudih misli: Avstrija mora obstati, ker je potrebna država Evropi zarad ravnotežja in ker ni druge države v kterej bi narodi avstrijski tako lahko enakopravično živeli. Zmagala bode toraj gotovo tudi v Avstriji prava svoboda vsem narodom. Te misli so krepko zagovarjali v zbornici poslancev naši državni poslanci Toman, Svetec, Črne, in zarad tega predlagam: naj občni zbor sklene zahvalnico našim vrlim poslancem. — Enoglasno se sprejme ta predlog.

Dr. Karol Bleiweis nasvetuje, naj odbor dela priprave, da se letošnjo spomlad napravi tabor na Dolenskem. — Predlog se soglasno sprejme.

Gosp. Kreč stavi predlog, naj se napravi in pošlje našim državnim poslancem na Dunaj dobro utemeljena spomenica za zedinjeno Slovenijo, s prošnjo, da jo izročé po okoliščinah in po svoji previdnosti ali državnemu ministerstvu ali zbornici državnih poslancev. — Predlog se sprejme soglasno.

Isti govornik stavi predlog: odboru „Slovenije“ se daje nalog, da si pridobí po deželi za vsak veči kraj sposobne in poštene možake izmed družbenikov svojih, ki mu od časa do časa o vseh važnejših dogodbah javnega življenja, o napredovanji ljudske omike in narodne zavednosti posebno o javnih zadevah in narodno političnem življenji poročajo. Na podlagi teh sporočil bode mogel odbor veliko vspešneje delovati v svojem poklicu za brambo narodnih pravic. V prihodnjem občnem zboru pa naj odbor poroča o izpeljavi in vspehu tega sklepa. — Tudi ta predlog se sprejme soglasno.

Dalje stavi g. Kreč še sledeči predlog: Odboru „Slovenije“ se nalaga, da poizveda iz vseh slovenskih krajev, ktere županije uradujejo v domačem (slovenskem) jeziku, in ktere ne, in kaj je najpoglavitneji zadržek, da ne uradujejo vse županije tako. Ker se imajo pa napraviti velike županije z najmanj po 3000 duš, naj poizveda odbor za take ljudí, ki bi bili sposobni, pisalna opravila novih velikih županij v slovenskem jeziku opravljati, in naj, kedar pride čas za to, take ljudí priporoča za županijske tajnike ali pisarje, da se ne vrinejo nemškutarski zakotni pisači v županijske službe, ki bi v vsakem obziru občinam in narodu mnogo škode napravili. — Ko se je v debati, ki je na ta predlog sledila, dokazalo, da taki obširni nalogi nobeno društvo ne more kos biti, pri glasovanji ni obveljal ta predlog.

Gosp. Regali razodeva željo, naj bi vsak mesec bil občni zbor. Dr. Costa pravi, da odbor bode rad sklicaval še več občnih zborov, ako mu družbeniki dadó gradiva. Gosp. A. Jentl misli, da naj bi zbori ugajali izomiki politični mladine naše. Predsednik dr. J. Bleiweis omenja, da preteklo leto razun g. Regali-a mu noben družbenik ni predloga ponudil za občni zbor; g. Regali-jev predlog pa se je po njegovi želji veljavno rešil na drugi poti. V obče je predsednikova misel ta, da društvo naše ni potrebno za to, da bi se šopirilo z velikim besedovanjem, ampak da delamo na korist domovini. Delo in zmiraj le delo je to, po čemur se spoznava pravi rodoljub. Zato tudi je razločevanje med „Mlado“- in „Staroslovenci“ pri nas prazna beseda, dokler se ne vé, kaj da je program unih. „Tagblatt“ je voditelje Slovencev poprej imenoval zmirom le „Ultra-Slovenen“, zdaj jih imenuje „klerikalce“, s kterimi porazumljenje nikakor ni mogoče; „Mladoslovencem“ je pa „klerikalna“ vrata nekoliko odprta puščal, češ, da s temi bi se dala že beseda govoriti. Vendar se nikoli ni razjasnil razloček, in to tem manj, ker so nekteri „stari“ Slovenci potuhnjeni „Mladoslovenci“, nasproti pa mnogi „mladi“ Slovenci v svojem mišljenji odločni „Staroslovenci“. Blagor in čast domovine naj bode načelo vsacemu Slovencu, — na blagor in čast jej pa delati in prav marljivo delati in delati v lepi slogi na različnih potih, to bodi od zora do mraka skrb vsacemu domoljubu. Kdor druzega ne zná kot v vsem le nasprotovati in seme nesloge sejati, on podkupljen ali nepodkupljen dela za vrage naše. Zato je sklenil predsednik govor svoj — jaz ne delam nikakoršnega druzega razločka med Slovenci kakor tega: ali so delalni ali nedelalni.

Ko noben predlog ni prišel več na vrsto, je bil konec seje ob 9. uri. Razdelilo se je v tem zboru nekoliko načrtov Vodnikovega spominka, ki je natisnjen v 2000 iztisih, in se razpošlje po vsem Slovenskem z vabilom za doneske.

— (*Maša, ki se je v stolni cerkvi*) pela v nedeljo od 60 pevcev in pevk, bila je odlična na vsako stran. Da izurjeni pevci lepo pojó, to ni nič novega; al novo je bilo to, da je 20 dečkov, ki jih pevovodja Förster še le 4 mesece učí cerkvenega petja, prav dobro izpolnilo svojo nalogo. Po teh fantičih, izmed kterih bodo kadaj mnogi duhovniki ali učitelji ljudskih šol, se za prihodnost odgojajo cerkvi izurjeni pevci; taka šola je prava matica lepega petja, ktero je cerkvi gotovo bolj pristojno kakor navadni godčevski dideldumdej, ki se je iz teatra vgnezdil v cerkve. Kar pa še sicer tiče drugo petje v nedeljo, vršilo se je v vseh razdelkih do pičiče natančno. V samospevih so se posebno odlikovali pl. gospodičina Neugebauerjeva, gospá Prükerjeva in gosp. V. Valenta, al tudi pevci in pevke čveterospevov zaslužijo očitno pohvalo, kakor tudi ves zbor. O kompozicijah Palestrinovih in Wittovih ni nam treba nič govoriti, kajti ves svet vé, da sta mojstra v kompozicijah cerkvenih; al čestitati moramo g. Försterju o tej njegovi novi maši, ki smo jo danes prvikrat čuli. Slovesna „Gloria“, „Agnus dei“ poln božjega duhá, „Credo“ zarad dolzega teksta lepo razdeljen v samospeve in zbor, mirno-pobožni „Benedictus“ in veličastni „Sanctus“ — to vse so skladbe, ktere častno pričajo o Försterjevem talentu za cerkveno petje. Le tako naprej! in stolna naša cerkev stopi kmalu v vrsto onih velikih cerkev, v kterih se sliši muzika, dostojna svetišča Božjega.

— (*Vodnikova „beseda“*) 2. dan t. m. se je izvršila v čitalnici z občno pohvalo. Dav. Trstenjakova alegorija „Vodnik v Olimpu“ lepo izmišljena bila je tudi lepo igrana po gospodih Resmanu in Žagarju in po gospodičini Gorupovi. Za pol ure bilo je zbrano občinstvo res zamaknjeno v rajske kroge, kjer je čulo očeta Vodnika v pomenkih z Šimnom Jenkotom in Josipino Turnogradsko ter navdušeno pritrdilo besedi Vodnikovi, ki jo je zaklical na koncu igre: „že Slovenija ni zgubljena“. — Pevski del „besede“ pod vodstvom Försterjevim se je danes posebno izvrstno vršil; v samospevih smo občudovali krasne glase gospodičine pl. Neugebauerjeve in gospodov Medena in Kuralta, moški zbor pa je posebno s „Cigani“ vzbudil tako viharno pohvalo, da se je dvorana zibala. — Na plesu je bilo vse živo; škoda, da je prostora skor premalo bilo. Počastila so to veselico tudi c. kr. deželni predsednik pl. Conrad in deželni glavar pl. Wurzbach, in iz Pulja in Črnomlja

ste čitalnici pozdravljale Vodnikovo slovesnost po telegramih, ki sta bila s srčnimi živila-klici sprejeta.

— *(Iz plesa turnarjev)*, ki je bil v saboto na strelišču, pripoveduje se od neke grofinje iz Radoljice, da je bila po vsej krasni obleki polna želoda. Gorenci, ako hrastovega semena potrebujejo za svoje gozde, zdaj saj vedó, kam se za-nj obrniti.

— *(Pustna naznanila.)* „Sokol" bode razposlal v kratkem naznanilo, da bode pustni torek velika maškerada s plesom, h kteri bodo povabljeni tudi društveniki čitalnice in dramatičinega društva. Gospodičine in gospé kakor tudi gospodje naj že sedaj sestavijo svoje maske ali grupe.

— *(Pustna naznanila.)* Čitalnični odbor razpošlje vabilo, da bode prihodnji ples v saboto 12. dan t. m. Gospodičine in gospé se naprosijo, da pridejo v mali toiletti.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — Novo ministerstvo imamo. 7 tednov so za izpraznjene tri stole iskali ministrov, trkali so na vrata 3 Auerspergov, Kaisersfelda in druzih glasovitih móž, — al nobeden ni maral za te stole, bojé se, da ne bi dolgo sedel na njih. Al ker sila kola lomi, vzeli so (minister Plener je sestavljal ministerstvo) 2 uradnika dr. Strehmajer-a in dr. Banhans-a iz ministerstva in pa generala tužnega spomina iz Dalmacije fml. Wagnerja. Sedanjemu ministerstvu predsednik je zdaj dr. Hasner, poprej minister za nauk in bogočastje. Mikale bralce naše bodo kratke životopisne črtice novih ministrov, — stare (dr. Giskro, dr. Herbsta, dr. Brestelna in Plenerja) že tako predobro poznajo iz glasovite njihove spomenice. Ministerstva predsednik dr. Hasner je bil leta 1861. profesor v Pragi in vrednik vladinega časnika; poganjal se je takrat za federalizem in s pripomočjo dr. Riegerja in druzih rodoljubov českih voljen je bil za poslanca v deželni zbor češki; čez leto in dan se je izneveril federalizmu in bil je z dušo in telesom Schmerlingov centralist; s Skenetom vred je pobijal izprva v posebnem pismu dvalizem; vendar kmalu se je dvalizmu v naročje vrgel in stojí zdaj dvalističnemu ministerstvu na čelu. To je zdaj prvi minister cislajtanski. — Dr. Banhans, izprva češke stranke, je tudi po njej prišel v deželni zbor in potem v državni zbor, kjer je slovó dal národni stranki in se trdo vstopil med Nemce; ministru Giskri je posebno stregel in prišel je za sektionschefa v ministerstvo; ker je pa njega dni bil direktor grof Waldsteinovih grajščin, za kar mu one neki niso posebno hvaležne, so ga stari ministri nasvetovali za ministra kmetijstva — namesti Potockega! — Dr. Strehmayr, deželni poslanec in odbornik štajarski, je leta 1848. v Frankobrodu razvijal nemško zastavo z dr. Giskro vred; zdaj je minister nauka in bogočastja. O ministru vojaškem fml. Wagnerju ni treba veliko praviti; saj ga bralci naši poznajo iz nesrečnega boja v Dalmaciji. Povedati imamo le še to, da minister Giskra si je razun notranjih oprav privzel še policijo. — To tedaj so možje, ki imajo zdaj krmilo državno v svojih rokah. In kakošen program imajo ti gospodje? Spomenica petorice nam ga je razločno odkrila in ta je našim bralcem dobro znana; pretresal jo je dobro dr. Toman, beró pa o njej danes v govoru Svetčevem še marsikaj. Ko je ministerstva predsednik Hasner nove ministre predstavljal zbornici gosposki in zbornici poslancev, je sicer veliko govoril, al malo povedal; sem ter tje mu je všla kaka beseda, da bi človek mislil, da je ministerstvu mar za to, da se narodi pomirijo, al prav odkritosrčnega ne najdeš nič v njegovih besedah, in kako tudi? — ministri, ki so spomenico večine podpisali in ki so glasovali za Tintijevo adreso, niso možje, ki bi vstregli zahtevam državopravnim in narodom. Al prav je, da je prišlo tako: naj nemški centralizem takraj Litave naredí poslednjo svojo skušnjo, kakor jo bode magjarizem naredil unkraj Litave. Na razvalinah nemškega centralizma bode se rodil federalizem, ki ne bode ne razrušil Avstrije, ampak jo mogočno vstvaril po zadovoljnosti njenih narodov. Do tistihmal — treba je mirno čakati.

Nemški svobodnjaki so že v zbornici poslancev začeli razvijati zastavo svoje svobode; dr. Rechbauer je že pridigoval zbornici poslancev, da Avstrija konec vzame, če ne obveljá vezajoči civilni zakon. Da zbornica poslancev sprejme ta predlog, ni dvombe. — Pretekli teden je sprejela tudi ministerski predlog, da, kdor zaostane s plačilom davka, mora zamudne obresti (činže) plačati, in sicer 6 od 100 gold., ki pa se bodo plačevali še le od 50 gold. ali več zastalega dolgá. — Govorilo se je, da bode ministerstvo za zdaj odložilo predlog zarad direktnih volitev v državni zbor; zdaj pa se sliši, da pride ta stvar kmalu na vrsto. Takrat pa tudi nastopi čas, da poslanci tacih deželnih zborov, ki so bili zoper direktne volitve, nemudoma zapustijo državni zbor.

— General Rodić, ki je tako hitro pomiril Dalmacijo, je na Dunaj poklican, da poroča o svojem poslanstvu. Da blagi general ni storil vendar kakor to, kar je smel, je gotovo; al nova „Presse" (organ Giskrov) in „Wehrzeitung" ste strašno kričale nad njim, toliko da niste rekle: križajte ga! Mi pa smo si v svesti, da je Rodić ravnal v milostnem smislu cesarjevem.

Iz Vojaške granice. Mi nikakor nismo protivniki temu, da prestane Granica vojaška; al nasproti smemo in moramo svoj glas povzdigniti proti temu, da se s kronovino, ktera nad milijon prebivalcev šteje in ki je zmiraj zvesta bila cesarju svojemu in Avstriji, ravná kakor z blagom, ki ga jud na prodaj stavi. Vse občine, bodi-si mestne bodi-si selske, so v prošnjah, ki so jih poklonile cesarju, odkritosrčno se pritožile zoper to, da se na milo in nemilo ne žrtujejo Magjarom, ki so 1848. leta njih zakleti sovražniki bili. Odmev tužnih glasov od 22.000 vdov in sirot iz onega strašnega časa se še dandanes razlega v bližini dobro vajene armade od 100.000 mož. Tako nevaren je tukajšen stan, da je živo resnega prevdarka vreden! Pazite, da ne bo prepozno. — Če tako celó „Triesterica" piše, razvidi se lahko, kako abotna je domišlija onih, kterim je Translajtanija že gotova.

Listnica vredništva. Gosp. Vr. v Tr: (po naključbi zakasnjeno): Vrstice, ki ste jih pripisali naročilnemu pismu in so nam kasneje prišle v roke, prosimo, da dopolnite z obširnejšim člankom; radi ga potem natisnemo. — Gosp. Čr. na Dunaji: Prejeli; pride prihodnjič vse. — Gosp. P. M. a C. v Gor: Tukajšnji samostan frančišk.

Žitna cena

v Kranji 31. januarja 1870.

Vagán pšenice 5 fl. 52. — rží 3 fl. 52. — ječmena — fl. —. — ovsa 2 fl. 30. — soršice 3 fl. 80. — ajde 3 fl. 20. — prosa 3 fl. 32. — krompirja 1 fl. 65. — fižola 3 fl. 20.

Kursi na Dunaji 8. februarja.

5% metaliki 60 fl. 50 kr.	Ažijo srebra 120 fl. 75 kr.
Narodno posojilo 70 fl. 50 kr.	Cekini 5 fl. 80 kr.

Odgovorni vrednik: Janez Murnik. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik v Ljubljani.